

PÁSZTOR-KICSI Mária

Újvidéki Egyetem

Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Újvidék

manyi@ff.uns.ac.rs

AZ INFORMÁCIÓTECHNOLÓGIAI (SZAK)NYELV MAGYARÍTÁSÁNAK FŐBB KÉRDÉSEI ÉS EREDMÉNYEI¹

Az információtechnológia (IT) nyelve a szaknyelvek, ezzel együtt pedig a nyelvi regiszterek kategóriájába sorolható nyelvváltozat, amely túlnyomórészt a számítógépek különféle területeken történő alkalmazásával kapcsolatos szavakat és kifejezéseket öleli fel. Az informatika és a hozzá szorosan kötődő kommunikációs technológia alig több mint fél évszázados története során olyan dinamikus fejlődésen ment keresztül, és olyan mértékben szötte át az ember társadalmi és magánéletének szinte minden szféráját, hogy jogosan beszélhetünk információs forradalomról e folyamat kapcsán, illetve globális információs társadalomról, mely e forradalom eredményeképpen jött létre. Mivel pedig a társadalmi-gazdasági paradigmaváltások és a nyomukban gyökeresen átszerveződő fogalmi rendszerek szükségszerűen érintik a nyelvet is, a dolgozat megkísérli röviden áttekinteni és felvázolni annak a folyamatnak a szakaszait és dilemmáit (köztük a magyarítás szükségességének kérdését is), melyek mentén az IT (szak)nyelv eredetileg angol nyelvű terminológiája a magyar nyelvben a jelenlegi – itt elemzett – formájában és állapotában meghonosodott.

Kulcsszavak: IT, terminológia, idegen szavak, magyarítás, honosítás, jövevényszavak.

1. Bevezetés

Az információtechnológia (IT) nyelve a szaknyelvek, ezzel együtt pedig a nyelvi regiszterek kategóriájába sorolható, sajátos beszédhelyzetben, megha-

1 A tanulmány a Szerb Köztársaság Oktatási, Tudományügyi és Technológiai Fejlesztési Minisztériumának 178017-es számú projektuma keretében készült.

tározott céllal alkalmazott nyelvváltozat, amely nem rendelkezik a standard nyelvváltozattól (köznyelvtől) elkülöníthető specifikus nyelvrendszerrel, tehát fő ismérveként elsősorban szó- és kifejezőképességének karakterisztikus arculatát említhetjük meg (Kurtán 2006, 935).

Terminológiai vonatkozásait tekintve fontos tudni, hogy viszonylag fiatal szakterület szó- és kifejezőállományát öleli fel, az informatika és a hozzá szorosan kötődő kommunikációs technológia ugyanis alig több mint fél évszázados múltra tekint vissza. Ez alatt az idő alatt azonban olyan dinamikus fejlődésen ment keresztül, és olyan mértékben átszötte az ember társadalmi és magánéletének szinte minden szféráját, hogy jogosan beszélhetünk információs forradalomról e folyamat kapcsán, illetve globális információs társadalomról, mely e forradalom eredményeképpen jött létre (Fülöp 1996, 173). Egy ekkora kiterjedésű társadalmi-gazdasági átalakulás pedig a mindenkori nyelvhasználat terén is szükségszerű változásokat idéz elő.

Mivel az információs és kommunikációs technológia (IKT) fejlődése a többi gazdasági-politikai változásokkal együtt a globalizációs folyamatok szerves részét képezi, egyik legszembeötlőbb ismérve, hogy az újonnan keletkező fogalmak megnevezése először is idegen – túlnyomórészt angol – nyelven történik, mely napjaink egyik legelterjedtebb közvetítőnyelvévé vált világszerte. Így az új fogalmak honosításának feladata lényeges nyelvstratégiai állásfoglalás elé állítja a nem angol nyelvterülethez tartozó országok szakembereit és nyelvészeit.

A magyar terminológia szempontjából az IT-kifejezések fokozott beáramlásának kérdésköre lényegében nem képez elszigetelt problémát a globalizáció hozadékaként nyelvünkbe érkező egyéb idegen elemek viszonylatában, de mindenképpen szakadatlan készenlétben tartja a magyar nyelv állapota felett őrködő szakmai és amatőr rétegeket.

A magyar terminológiai hagyomány a nyelvújítás kora (18–19. század) óta egyfolytában törekszik kialakítani és továbbfejleszteni – színvonalon tartani – az egyes tudományos, gazdasági, politikai, közéleti, szabadidős stb. diszciplínák magyar szakszókészletét. Ezt a fejlesztési folyamatot pedig állandóan aktuális problémaként kíséri az idegen szavak és kifejezések honosításának kérdése, azaz a kifejezések (*műszavak*) magyarázásának vagy nyelvünkbe olvasztásának (*jövevényesítésének*) dilemmája.

Az ilyen aspektusból felvezetett, elemző és összehasonlító módszerekkel végzett kutatás nyomán a továbbiakban megkíséreljük nagy vonalakban felvázolni egyrészt annak a folyamatnak főbb szakaszait és dilemmáit, melynek során a magyar IT-nyelv mai formájában és állapotában kialakult, másrészt viszont képet adni azokról a szókészletbővítési eljárásokról, amelyek a mai magyar IT-nyelv szó- és kifejezőképességében produktív módszerekként tetten érhetőek.

A kutatás korpusza különféle nyomtatott és online szótárak anyagából állt össze, melyeknek listája a hivatkozott szakirodalom bibliográfiai jegyzéke után olvasható.

2. A terminusok átvételének vagy magyarításának főbb elvei

Az információs forradalom fokozott ütemű térhódításáról tulajdonképpen az 1980-as évektől beszélhetünk. Ezidőtájt kerültek ugyanis piacra az első (a maiakhoz képest még igen kezdetleges kapacitású) személyi számítógépek, melyeknek beszerzésével és alkalmazásával a nem *professzionális* számítógépezők szókincsébe is szinte máról holnapra kezdtek beáramlani a különféle – túlnyomórészt angol nyelvű (Kiss 1993, 564) – informatikai szakkifejezések, ami viszont az angolul nem tudó rétegeknek nyilván sokszor gondot okozott. Nem csoda hát, hogy – a nyelvújítás kora óta töretlen hagyománnyal rendelkező magyarító törekvésekhez híven – csakhamar általános versengés indult az eredeti (angol) kifejezések és a magyarra átültetett neologizmusok között.

Eleinte e szakszavak magyarítását nem is a nyelvészek kezdeményezték, hanem sokkal inkább azok a szakemberek, akiknek nap mint nap szembesülniük kellett az információs forradalom által előidézett idegen szóözönnel (vö. Farkas 1998; Horváth 2005). Ezek pedig elsősorban a matematikusok, fizikusok, villamosági mérnökök és egyéb, hasonló foglalkozású személyek voltak, akik több-kevesebb nyelvi leleményességgel birkóztak meg az új terminológia honosításának kihívásaival.

Hogy megkönnyítse törekvéseiket, a *Magyar Elektronika* c. szaklap 1983-ban három viszonylag egyszerű alapelvet tett közzé, amelyeket irányadónak szánt az idegen terminusok honosításához. Ezek szerint: „1. Ami értelmesen, szépen lefordítható, azt le kell fordítani. 2. Ha ez nem megy, akkor új kifejezést kell találni. 3. Ami nem fordítható, azt – „bejáródási, elfogadási időszak” után – magyar kiejtés szerint kell írni” (Horváth 2005).

Ezek az irányelvek lényegében mindmáig érvényesülnek, azzal, hogy időközben többször is finomították, konkretizálták őket, megkísérelték precízen meghatározni a mindenkori szómagyarítás funkcionális, grammatikai, szemantikai, pragmatikai stb. követelményeit, miközben szinte ugyanannyi irányadó lista keletkezett, mint ahányan a szómagyarítás kérdéskörével foglalkozni kezdtek (Farkas 1998; Balázs 2001; Buvári é. n. stb.). Megfigyelhető eközben, hogy újabban is folyamatosan arra a hat nyelvhelyességi kritériumra hivatkoznak, amelyeket Kovalovszky Miklós még a globalizációs folyamatok áttörése előtt állított fel az új nyelvi jelenségek megítélésére (Kovalovszky 1977).

Így a *Magyar Elektronika* funkcionális attitűdje mellett számos grammatikai, nyelvhelyességi, sőt stilisztikai követelményt állítottak a szómagyarítók elé, de

a szóalkotás *szükségességének* (társadalmi igényének) (Kovalovszky 1977; Bódi 2000; Balázs 2001; Minya 2011) elve is felmerült e kritériumok között. Ha ugyanis a neologizmus nem nevez meg új fogalmat, nem fejez ki valamilyen eddig még meg nem állapított viszonyt vagy árnyalatot, amelyet a már létező nyelvi eszközökkel ki lehet fejezni, akkor lényegében fölösleges mindenáron erőltetni megalkotását. S ez kiváltképpen a tükörfordítás eljárására érvényes, amely sok esetben a célnyelv rendszerével össze nem egyeztethető megoldásokat produkál.

Logikus követelmény még ilyen tekintetben a *tartalmi megfelelés és világosság* elve (Kovalovszky 1977), amely a fogalom könnyű megragadását, egyértelműségét biztosítja, de a *gazdaságosság, rövidegség, tömörség* követelménye (Kovalovszky 1977; Bódi 2000; Balázs 2001; Buvári é. n. stb.) sem szem elől tévesztendő, mivel egyetlen újonnan alkotott magyar kifejezés sem fog meghonosodni, amennyiben hosszabb, bonyolultabb szerkezetű, mint angol eredetije.

A kifejezések meghonosodásának egyik kulcsmozzanata azonban mindenképpen a magyar nyelv rendszerébe való hangtani, alaktani, szóalkotástani, jelentéstani stb. *beilleszthetőség* kritériuma (Kovalovszky 1977; Bódi 2000; Balázs 2001; Buvári é. n. stb.), amelynek teljesülése nélkül az új kifejezést szükségszerűen kiveti magából a nyelvhasználat, s így a rendszerbe sem épülhet be. Ahhoz ugyanis, hogy egy új szó- vagy kifejezésegység beépülhessen a szókészletbe, szükségszerű, hogy *genetikai* (szócsaládbeli) és/vagy *szemantikai* (fogalmi, hasonlósági, érintkezési, rész–egész, ok–okozati, ellentétes stb.) és/vagy *asszociatív* (hangtani vagy jelentéstani felidéző) viszonyt tudjon létesíteni a szókészlet többi elemével, egyébként a nyelvhasználók nem lesznek képesek megjegyezni és megfelelőképpen alkalmazni azt. S éppen ezért lényeges az az irányelv, mely szerint, ha lehetséges, éljen a nyelvújító a már meglévő szók *jelentésének bővítési lehetőségeivel* (Balázs 2001; Buvári é. n.).

A felsoroltak mellett a *stílusosság* tényezője is helyet kapott a neologizmusokkal szemben állított elvárások listáján, bár ez Kovalovszky Miklós szerint „inkább használati, mint alaki szempont” (Kovalovszky 1977: 50). Ugyanakkor éppen általa merül föl a szigorúan terminológiai vonatkozású regiszteren túl a szlengesebb, olykor humorosabb szóalkotások, illetőleg a hermetikussabb, zsargonszerű kifejezések létjogosultságának kérdése is az IT-nyelv határain belül – például az utóbbi két évtizedben egyre terjeszkedő internetes szleng és a bennfentes felhasználók kommunikációjában észlelhető „info-zsargon” tekintetében. A hasonló nyelvi megnyilvánulásokat Kis Ádám a „sznob divatszavak” kategóriájába utalta, amelyek szerinte nem is tartoznak a számítástechnikai szaknyelvbe (Kis 1993, 565). Manapság azonban az IT-nyelvet tárgyalva ezeket sem kerülhetjük meg. S – bár Balázs Géza az „anyanyelvivé tétel” alapelveit felállítva megállapítja, hogy a magyarított szó „lehetőleg ne legyen humoros hatású” (Balázs 2001) –, az eredeti (túlnyomórészt amerikai) IT-nyelv tulajdonságait

vizsgálva leszögezhető, hogy gyakran még a szűkebb értelemben vett szaknyelvi szavak sem nélkülözik a humort, így természetesen a honosított kifejezésekből sem volna célszerű számúzni azt (vö. Bódi 2000, 221).

A magyartás különféle kívánalmi mellett azonban fontos az idegen kifejezés elfogadásának lehetősége is, amennyiben sehogy sem lehet megfelelő magyar terminust találni (Horváth 2005; Buvári é. n.), mert – mint Bódi Zoltán megjegyzi – „az idegen kifejezések magyartása a nyelvünkbe való beillesztést is jelenti, vagyis nem egyenlő a mindenáron való (sokszor tükör-) fordítással, hanem az idegen szavak jövevénnyé válásával is elérhető” (Bódi 2000, 220).

Az angol IT-kifejezéseknek azonban létezik még egy olyan rétege is, amelyet nem célszerű magyartani, de még jövevényesíteni sem lehet őket. Ezek elsősorban a nómenklatúrát érintik, amelybe a különféle tulajdonnevek, pl. a cég- és márkanevek, továbbá a szabványokat, szabadalmazott technológiákat jelölő nevek és mozaikszók stb. sorolhatóak, s amelyekben az IT-nyelv (s különösen annak szűkebb szakmai állománya) igencsak bővelkedik (Kis 1993, 565; Farkas 1998).

Kezdetben a szoftverekkel kapcsolatos kifejezések fordítását sem tartották célszerűnek (Farkas 1998), de az ezredfordulót megelőzően, amikor az IT-, illetve e-nyelv honosításának problémája akadémiai körökben is nyelvstratégiai elsőbbséget nyert (vö. Glatz 1999; Bódi 2000; Balázs 2007), bizonyos számítógépes világcégek (pl. Microsoft, Symantec, IBM stb.) programcsomagjainak esetében a szoftverek magyartása is megkezdődhetett (Bódi 2000, 220).

3. Nyelvünk IT-szavainak és -kifejezéseinek főbb ismérvei eredet vagy keletkezés szerinti csoportjaik függvényében

3.1. Teljes mértékben idegen (angol) eredetű és írásmódú szavak, illetve kifejezések

A magyar IT-nyelvhasználatban a szűkebb nómenklatúra körébe tartozó (nem magyartandó) szavakon és kifejezéseken kívül még nagyjából két idegen réteget különböztethetünk meg: 1. a *teljesen új fogalmakat jelölő szavak és kifejezések* csoportját, amelyeknek magyar szinonimája még nem keletkez(het)ett; 2. az olyan idegen szavak és kifejezések csoportját, amelyeknek *magyar szinonimája is kisebb-nagyobb gyakorisággal (párhuzamosan) használatos*.

3.1.1. Magyar szinonimával még nem rendelkező angol kifejezések

Ezek a voltaképpeni angol neologizmusok, amelyek nap mint nap keletkeznek az angol nyelvterületen (és világszerte), s amelyekről általában legelőször a különféle web-oldalokon tájékozódhatunk.

A közérdekű fogalmakat és jelenségeket jelölő kifejezésekre közülük szinte máról holnapra keletkezik magyar fordítás (pl. a Petya vírus 2017-es támadásának esetében a *ransomware* angol összetétel szinte pillanatok alatt *zsarolóvírus* magyarítással terjedt el a médiában [*ransome* 'váltásdíj, sarc'; *-ware* 'áru']²).

Egyéb esetekben az új kifejezés gyakran a szleng vagy a rövid életű divatszavak területén belül marad, s magyarítási esélye bizonytalan (pl. *freecycle* = 'használt vagy már nem kívánatos dolgokon történő túladás, amelyet az interneten bonyolítanak le' – az angol *recycle* 'újra hasznosítás' mintájára [*free* 'szabad, ingyen'; *cycle* 'kör, körforgás']; *drunk text* = 'részegen elküldött, jellemzően kellemetlen vagy ostoba szöveges üzenet'; *hackfest* = 'a számítógépes programozásnak vagy szoftverfejlesztésnek szentelt esemény vagy találkozó' [*hack* 'betör, bezúz' > *hacker* 'a számítógépes rendszerbe behatoló kódfeltörő személy'; *fest* 'esemény, találkozó, parti' – a *festival* 'fesztivál'] szóból történő elvonással] stb.) (blog.oxforddictionaries.com, 2017).

Itt kell még megemlítenünk azt a jelenséget is, amelyet Kis Ádám annak idején álruhás szavaknak nevezett, s mely kategóriába azokat a szavakat sorolta, amelyek fogalomként még nem terjedtek el annyira, hogy ne lehessen őket idegen szónak tekinteni és idegen helyesírással írni (pl. akkoriban a *szerver* [*server*], *kaszkád* [*cascade*], *monokróm* [*monochromatic*]), viszont írásmódjuk „megnehezíti, hogy magyar megfelelőjük kialakuljon” (Kis 1993, 565). Mára a *szerver* ('szolgáltató/kiszolgáló gép') már fonetikusán írandó, a *kaszkád* helyett inkább a *lépcsőzetes* vagy *többfokozatú* kifejezés használatos, a *monokróm* ('egyszínű') terminus pedig a mai multimediális világban túlnyomórészt elavultnak számít már. Ma ellenben ilyennek tekinthető például a *hacker/hekker*, a *chat/cset* és *e-mail/ímél* – amelyek vagylagos írásmódja iránt az AkH¹² már megengedően viszonyul –, illetve a *skype/szkájp*, (= online videotelefonos szolgálat) *online/onláj*n (= a világhálóra kapcsolódva), *offline/offláj*n (= a világhálóról lekapcsolódva), *messenger/messzendzser* ('üzenetküldő szolgálat'), *Facebook/Fészbuk* (= közösségi oldal), *like/lájk* (= a közösségi oldalakon a tetszést/egyvetértést kifejező ikon) stb – amelyek iránt még nem.

2 A *hardware* szó mintájára, amely jelentésbővülésével került át az informatika nyelvébe, ahol a számítógép gépállományát kezdték jelölni ezzel a szóval, a *software*-rel szemben, amely a gép működését lehetővé tevő eszmei felépítménynek jelölésére keletkezett (Bódi 2010, 219). Az önállósult *-ware* utótaggal ezután egy egész sor új szóösszetételt képeztünk, és képeznek még ma is (pl. *adware* 'hirdetőprogram'; *freeware* 'szabad/ingyenes szoftver'; *shareware* 'meghatározott időkorlátal ingyenesen kipróbálható szoftver'; *crippleware* 'hibásan, nem rendeltetésszerűen működő, voltaképpen rejtetten fizetőszoftver'; *spyware* 'kémprogram' stb. – ld. Bódi 2010)

3.1.2. Magyar szinonimával is rendelkező angol kifejezések

Ebbe a kategóriába lényegében azok az angol IT-kifejezések sorolhatóak, amelyeknek keletkezett ugyan magyar fordításuk vagy egyéb átültetésük, de valamilyen okból párhuzamosan velük az idegen alak is tovább él. Amennyiben az idegen alakot csak a szakmai körök, illetve az IT-fórumok törzslátogatói részesítik előnyben, szaknyelvi és/vagy zsargonjelenséggel állunk szemben, és lehetséges, hogy a két alak hosszú ideig létezik majd a nyelvhasználatban egymás mellett, anélkül, hogy kiszorítanák egymást. Ilyen párokat alkotnak például a *default* és az *alapértelmezett*, a *spam* és a *levélszemét*, a *feedback* és a *visszacsatolás*, a *link* és az *élinkapocs* stb. Ezekre a párokra általában az is jellemző, hogy a magyar kifejezés nem teljesen ekvivalens fordítása az angol eredetinek, így az angolul is tudó nyelvhasználók – nyilván öntudatlanul – az „eredeti” jelentést vagy szóhangulatot igyekeznek „helyreállítani”, amikor a magyar változatot mellőzik.

Ha ellenben a nyelvhasználók szélesebb tábora is nagyobbbrészt az angol változatot alkalmazza, arra enged következtetni, hogy a magyarítás nem igazán jól sikerült (pl. a magyar kifejezés hosszabb, vagy nem olyan jó hangzású, mint eredetije). Ilyenkor valószínűleg újabb fordítási kísérletek következnek, vagy pedig előbb-utóbb az idegen alak honosodik meg – válik jövevénytárává (ld. 3.2.).

3.2. Fonetikusan átírt – befogadott – szavak és kifejezések

Nagyjából 3.1.2. pont 3. bekezdésében tárgyalt esetek sorolhatóak ebbe a kategóriába.

A legrégebbi, legtöbbet emlegetett példák ezek közül mindenképpen a *hardver* és a *szoftver*, amelyeknek magyarítási kísérletei (pl. *csontmű* és *ézmű* – ld. Balázs 2007) nem bizonyultak életképeseknek, és végül fonetikusan átírt alakjuk rögzült. E terminusok meghonosodását írásmódjukon kívül az is jelzi, hogy mindkettőnek keletkeztek a szaknyelv szempontjából nélkülözhetetlen származékszavai is (pl. *hardverhiba*, *hardverkonfiguráció*, *hardverteszt*, *hardverellátottság*, *hardverszakember*, *szoftverfejlesztő*, *szoftvertelepítés*, *szoftverrendőrség*, *szoftverüzletág*, *szoftverjogvédelem* stb. – AkH¹²).

Ide sorolandó ezenkívül a *fájl* szó is, jóllehet az angol *file* helyettesítésére létrejött a fogalmi szempontból kifogásolhatatlan (*adat*)*állomány* terminus, amellyel szakszövegekben rendszeresen találkozhatunk. Mindamelllett – nyilván a magyar fordítás hossza miatt – a legszélesebb felhasználói rétegek inkább az azóta „már régen jövevénytárává vált” (Bódi 2010, 129) fonetikusan átírt alakot fogadták el, mely tény ugyancsak a származékszavak folyamatos szaporodása tanúsíthatja (pl. *fájllátvitel*, *fájlkonverzió*, *fájlnév*, *naplófájl*, *parancsfájl*, *rendszerleíró fájl* stb. – AkH¹²).

A mindennapi nyelvhasználat egyre több angol IT-kifejezést fogad be és használ magyar nyelvtani szabályok szerint, s ez a köznapi írásgyakorlatban is észlelhető. Mindamelllett, a helyesírási norma kevésbé megengedő, és lényegesen lassabban honosít. Így *A magyar helyesírás szabályainak* 12. kiadása – a két szabályzat között „menet közben” fonetikus írásmóddal elfogadott *diszk, domén, interfész, szerver, szkennner* stb. alakokon kívül – immár a magyarosan írt ímél és *cset* alakokat is engedélyezi az eddig használatos *e-mail*, illetőleg *chat* alakok mellett.

3.3. A vegyes/kevert szerkezetű (átmeneti) szavaktól és kifejezésektől a teljesen magyar szerkezetekig

Vegyes vagy kevert szerkezetű szavakról/kifejezésekről általában az idegen formában meghonosodott szavak és kifejezések esetében beszélhetünk (akár fonetikusán írhatjuk már őket, akár nem). Ilyenkor a még érezhetően idegen eredetű szó magyar (esetleg további idegen) morféimákkal, illetve egyéb szerkezeti tagokkal társul (ily módon alkotva új többtagú terminus technicusokat, kollokációkat, szóösszetételeket, képzett vagy egyéb, ritkább szóalkotással keletkezett szavakat) – vagy pedig valamilyen *szemantikai változás* (leginkább *jelentésbővítés*) révén gyarapítja a szó- és kifejezésekészletet további új jelentésegységekkel.

Az így létrejött neologizmusok megalkotási eljárása egyébként nem különbözik a fordítás útján keletkezett vagy már meglévő, „tisztá magyar” szavakból, szóelemekből alkotott neologizmusoktól – ha szókészletünk eredet szerinti megoszlásának ismeretében egyáltalán beszélhetünk „tisztá magyar” eredetű lexikológiai egységekről –, így a továbbiakban e kétféle kategóriát nem egymástól elszigetelten tárgyaljuk, hanem egyazon folyamat párhuzamos tényezőinek tekintjük őket.

3.3.1. Szóösszetétellel keletkezett kifejezések

A szóösszetétellel keletkezett kifejezések terminológiai előnye, hogy szerkezetük átláthatóan – motiváltan – jelöli a terminus által megnevezett fő fogalmi kategóriát, de specifikus megkülönböztető jegyét is, amely a konkrét denotátumot kiemeli a hasonló egyedek halmazából. Ilyen tekintetben rokonságot mutat a *kollokációval* (pl. *Alt billentyű, csatolt dokumentum, digitális kamera, hálózati számítógép* stb.), amelynek ugyancsak van egy specifikus alaptag-bővítményszerkezetet alkot, s a magyar nyelvben nem is ritka jelenség, hogy szemantikai integráltsági fokuk függvényében ugyanazon szavak kapcsolatát egyik esetben külön-, másik esetben viszont egybeírjuk, többtagú alakulatoknál pedig az egybe- és különírás, illetve kötőjeles írásmód érvényes helyesírási szabályai szerint járunk el.

Az angol IT-kifejezésekhez hasonlóan, ahol a belső keletkezésű egységek jelentős hányadát a különféle összetételek képezik, a magyarban is rendkívül produktív ez a szóalkotási mód, sőt még produktívabbnak és változatosabbnak is mondható, mint az angol nyelvben. Így gyakran előfordul, hogy a magyar IT-nyelv szóösszetétellel adja vissza az angol kollokáció értelmét (pl. *noise reduction* → zajscökkenés; *page layout* → lapelrendezés; *page background* → oldalháttér; *document views* → dokumentumnézetek stb.).

Egyébként a magyar IT-nyelvben a két- és többtagú összetételek különféle fajtáinak és kombinációinak igen széles skálája érhető tetten. (Pl. idegen-idegen: *alfanumerikus* [= betű-szám kombinációjú]; *doménbróker* [= internetes tartományokkal hivatásosan kereskedő személy]; *hipertext* [= olyan számítógépes szöveg, amelynek bizonyos elemei kapcsolási pontokként (linkeként) egyéb összefüggő szövegegységek elérését teszik lehetővé]; *null-modem* [= a számítógépek összekötésére való speciális kábel]; *videomemória* [= a számítógép videokártyájának memóriakapacitása] stb.; idegen-magyar: *dokumentumnézet* [= az a mód, ahogyan a dokumentum megjelenik a gép képernyőjén]; *szerverhiba* [= a szolgáltató gépen előállt hiba] *kurzormozgatás* [= a számítógép képernyőjén a beírandó jel pozícióját jelző szignál mozgatásának módja/lehetősége] stb. magyar-idegen *adatbázis* [= nagy mennyiségű adat szervezett gyűjteménye]; *pengeszerver* [ang *blade server* = a szolgáltató gép elrendezési/felépítési típusa]; *hangfájl* [= hangos információt tartalmazó adatállomány] stb.; magyar-magyar: *adatvédelem*, *adattárolás*, *egérgomb* stb. többtagú és/vagy vegyes: *adathozzáférés*, *adatbázis-kezelő*; *adatbázis-kezelő rendszer*, *bittérkép* stb) (Bódi 2010; Iványi 2007; InfLex; InfÉrt).

A magyar nyelv szóalkotási szabályainak szellemében a szerves szóösszetételek kategóriájába nemcsak a fentebb látható (két vagy több fogalomszóból álló) szintaktikai típusú összetételek sorolhatóak, hanem a fogalomszóból és egy morfémaértékű szóból keletkező *morfológiai típusú összetételek* is, mint például az igekötős származékok, amelyek szép számban fordulnak elő az IT-nyelvben (pl. *behatolás*, *beágyazás*, *betárcsázó* [program], *kiszolgálónév*, *lefagy*, *felhasználó*, *felülírás*, *elment*, *átkötő* [kapcsoló] stb.)

Ilyen szempontból ide sorolandó az az átmeneti derivációs eljárás is, melynek során néhány latin vagy nemzetközi eredetű *előtag* (prefixum) révén emelünk be új lexikai elemeket szókészletünkbe: pl. többek között az *anti-*, pl. *antivírus* 'vírusölő (program)' *antiszimmetrikus* stb.; a *hiper-* (hyper-), pl. *hipertext*, *hipermédia*, *hipermátrix* stb.; a *mikro-* (micro-), *mikroutasítás*, *mikroarchitektúra*, *mikroböngésző*, *mikroszámítógép* stb.; de tulajdonképpen az *e-* ('elektronikus') előtaggal alkotott összetételek is ebbe a kategóriába sorolhatóak, pl. *e-mail-cím*; *e-hulladék*, *e-papír*, *e-ügyintézés*, *e-önkormányzat*, *e-aláírás* stb.

3.3.2. Szóképzéssel keletkezett kifejezések

A szóösszetétel mellett a szóképzés a legproduktívabb szóalkotási eljárás a magyar nyelvben. Ha ilyen szempontból az IT-nyelv kifejezőképességét vesszük górcső alá, láthatjuk, hogy egyrészt a magyar képzőrendszerből csak bizonyos képzők mutatnak produktivitást e téren, másrészt szembeötlő, hogy gyakran idegen és magyar eredetű szóelemek (tőmorfémák és derivációs affixumok) kölcsönös kombinálódása útján keletkeznek új szakszavak és a zsargon vagy szleng kategóriájába sorolható kifejezések. Itt azonban meg kell állapítanunk, hogy a szóképzéssel keletkezett szavak zöme nem az IT-nyelv gyarapítására keletkezett. Ilyenkor ugyanis a magyar szókészletben sok esetben a már meglévő szavak új kontextusba helyezésével (jelentésbővülésével) állunk szemben (vö. 3.3.4.1.).

3.3.2.1. Igeképzés

Általánosságban megállapíthatjuk, hogy a *produktív igeképzők* készlete eléggé korlátozott, s közülük is némelyek csak főnévképzővel továbbképezve, bokorban fordulnak elő.

Legproduktívabbnak mindenképpen a *-(V)z* és a vele versengő *-(V)l* képzők mondhatóak, amelyek mind magyar, mind idegen tövekhez kapcsolódhatnak. Pl. *internetez(ik)*, *gépez(ik)* 'játszik' (de: *gépél* 'ír'), *e-mailez(ik)*, *szörföz(ik)* vagy *szörföl* 'böngézik a világhálón' (egyelőre szinonim értelemben, a vízi sporttal történő jelentésmegosztás nélkül), *kódoz*, *szkennel*, stb. (Idegen tövek esetében – ha a tő kevésbé közismert fogalmat jelöl – a képzett szó inkább a zsargonszavak, illetve a szleng kategóriájába tartozik. Pl. *printel* 'nyomtat'; *rippel* [*rip* 'felhasít, felvág' > a DVD-n levő anyagot a merevlemezre másolja']; *grabbal* [*grab* 'megragad' > a CD-n levő anyagot a merevlemezre másolja']; *renderel* [*render* 'vmit. ad, nyújt, lefordít, átszámít' stb. > multimedialis anyagok átkódolása számítógépes megjelenítés céljából'] stb.).

Ugyancsak produktívnak mondható a magyar IT-nyelvben az idegen igékhez járuló *-ál* igeképző, pl. *editál* 'szerkeszt'; *formattál* 'az adathordozót előkészíti használatra'; *installál* 'egy programot működőképessé téve a számítógép rendszerébe beiktat' stb., valamint az (ugyancsak idegen) melléknevekhez járuló *-izál* igeképző, pl. *digitalizál*, *katalogizál*, *automatizál* stb.

3.3.2.2. Főnévképzés

A legproduktívabb főnévképzők közül bizonyos IT-kifejezések képzésében fellelhető például a melléknevekből elvont főneveket képző *-ság*, pl. (virtuális) *valóság*, *biztonság*, *titkosság*, *sebesség*, (alap) *egység*, (sáv) *szélesség* stb.; továbbá az

igékből ugyancsak elvont főnevet képző -*As* pl. (információ)*forrás, szolgáltatás, (adat)továbbítás, szkennelés, kiegészítés, mentés* stb.

Bizonyos esetekben az igéből elvont főneveket képező -*mAny* képző produktivitása is tetten érhető, pl. (adat/bináris/nyalábolt/kép stb.) állomány (file [fájl]), *csatolmány* (attachment), *tartomány* (domain [domén]), *gyűjtemény* (collection), *esemény* (activity/event), *követelmény* (requirement) stb.

Az ugyancsak deverbális -*Ó* főnévképző is gyakran előfordul, s ilyenkor leginkább az igével megjelölt cselekvés/történés hordozóját jelöli, pl. *szolgáltató, mutató, böngésző, betörő* (cracker [krekker]) *felhasználó* stb.

Gyakoriak ezenkívül a különféle idegen (zömükben latin) eredetű affixumok, amelyek rendszerint elvont főneveket eredményeznek. Közülük mindenképpen megemlíthető az idegen vagy jövevény melléknevekhez járuló -*itás* végződés, pl. *kapacitás, polaritás, kompatibilitás* stb.; továbbá a -*ció*, pl. *információ, reprezentáció, szinkronizáció, kommunikáció* stb.; az -*ika*, pl. *informatika, metrika, logika, logisztika* stb.; a szigorúan szakmai fogalmakat jelölő főnevek -*izmus* végződése, pl. *izomorfizmus, mechanizmus, automorfizmus* stb.

3.3.2.3. Melléknévképzés

Az IT-kifejezésekben melléknév csak kollokációban vagy szóösszetételek tagjaként fordul elő, funkcióját tekintve pedig a szerkezeti alaptag valamely specifikus tulajdonságát emeli ki a hasonló egyedek relációjában. Így az ilyen kifejezésekben jellemzően *viszonyító melléknevek* fordulnak elő, legproduktívabb képzőik közül pedig elsősorban a -(*V*)*s* képzőt kell kiemelnünk, pl. *információs, kommunikációs, interakciós, többszörös, kölcsönös, sorugrásos* (interlacing) stb.; továbbá az -*i* képzőt, pl. *asztali számítógép, elérési idő, felügyeleti cím, levelezési lista, megjelenítési lista, mentési terület* stb.; de olykor előfordulnak a (*j*)*Ű* képzős alakulatok is, amelyekre jellemző, hogy a (*j*)*Ű* képzős melléknév nem állhat önmagában, s kötelező lineáris pozíciója egy önálló melléknév és egy főnév között határozható meg, pl. osztott *memóriájú* számítógép, futási *idejű* hiba, széles *sávú* internet, *többynyelvű* honlap, *többszintű* biztonság stb.; végül pedig még megemlíthetők az -(*A*)*t*(*A*)*lan* fosztóképzős melléknevek is, pl. *bizonytalan* kooperatív játékok, *váratlan* hiba, *megbízhatatlan* csatorna, *gazdátlan* hivatkozás, érvénytelen mutató, *sikertelen* kimenet, *végtelen* tartomány stb.

3.3.2.4. Egyéb képzett szavak

Az igenevek közül az -*Ó* és a -*t/-Vtt* képzős, jelzői szerepű melléknévi igenevek vannak nagyobb számban jelen a vizsgált kifejezésekben, pl. *elfogadó* hely, *felhalmozó* komponens, *nyugtázó* keret, *kiértékelő* függvény, *nyílt* szöveg, *zárt* architektúra, *ismételt* átvitel, *választott* rejtjelszöveg, *rejtjelezett* szöveg stb.

3.3.3. Egyéb szó szerkesztési eljárások

3.3.3.1. Mozaikszóalkotás

Az eredeti IT-nyelv maximálisan kihasználja ezt a szóalkotási módot, mind a *betűszók*, mind a *szóösszevonások* tekintetében. Mint azonban említettük, ezek a terminusok a nem fordítandó kifejezések csoportjába tartoznak, így magyar szövegben is általában az eredeti (angol) mozaikszók szerepelnek, pl. *PC* (Personal Computer 'személyi számítógép'), *USB* (Universal Serial Bus 'univerzális soros busz' = a géphez való csatlakoztatás egyik módja), *HTML* (Hypertext Markup Language = a webre kifejlesztett leíró nyelv), *vlog* (Video Log 'videónapló') stb. Egy olyan betűszóról van tudomásunk, amely esetében megszületett a magyar betűszóalak is, és el is terjedt, ez pedig az angol *FAQ* (Frequently Asked Questions) mintájára keletkezett *GYIK* (gyakran ismételt kérdések).

3.3.3.2. Az írott beszélt nyelv szóalkotási módjai

Ebbe a kategóriába túlnyomórészt *helyesírási neologizmusok* tartoznak, amelyek írásmódjukban térnek el (mégpedig szándékosan) a szabályostól (Minya 2011, 42), s amelyek elsősorban a különféle online csatornákon (IRC, Facebook, fórumok stb.) folyó „írott beszélt nyelvi” (Bódi 2004, 35) csevegésre (csetelésre) jellemzőek. Szóalkotási eljárásaikat a különféle rövidítések, szóösszerántások, betűszók, alfanumerikus alakulatok stb. képezik (Pásztor-Kicsi 2010), pl. *MJV* (mindjárt jövök), *csati* vagy *c6* (chat/cset), *társkeri* (társkereső), *valszeg* (valószínűleg), *szal* (szóval), *sztem* (szerintem), *7VGn* (hétvégén), *jó8* (jó éjt), *+6ó* (megható) stb. Elterjedtségük igen széles, s a diákok iskolai dolgozataiban is egyre gyakrabban vannak jelen.

3.3.4. Szemantikai eljárások

Ebbe a kategóriába általában a különféle metaforikus jelentésváltozással létrejött kifejezések sorolhatóak. Ilyen szempontból eredetük szerint a magyar IT-kifejezések nagyjából két alcsoportba oszthatóak:

3.3.4.1. Magyar szavak (vagy régi jövevényszavak) jelentésbővülésével keletkezett szakkifejezések

Ezeknek egy része – pl. az *egér* (*mouse* = pozicionáló eszköz), az *ablak* (*window* = valamely szoftver felhasználói/kezelési felülete – a Windows rendszer róla kapta a nevét), a *torony* (*tower* = toronyház formájában egymásra épített elemekből álló számítógépes ház) a *kártya* (*card* = a gép alaplaphoz csatlakoztatott nyomtatott áramkörü lap, amely a gépnek valamely funkcióját,

pl. a hangot, képet stb. javítja/segíti elő), a *háló* (angol megfelelője lehet a *net* 'mindennemű háló' vagy a *web* 'szövet, háló, pókháló', amelyek közül az első az *internet* 'világháló', a második a rajta működő *world wide web* 'világot átszövő háló' rendszerének jelölésére használatos) a *süti* (*coocie* = egy-egy weboldal meglátogatása alkalmával tárolt információcsomag), a *tűzfal* (*firewall* = a hálózatot vagy gépet a külső behatolások ellen védelmező mechanizmus) stb. – már eredeti (angol) változatában is jelentésbővülés útján kapta szakszókészletbeli speciális jelentését, a magyarba pedig egyszerű (tükör)fordítás révén jutott.

Egyéb esetekben a jelentésbővülés/névátvitel nem tükörfordítás révén társult a már meglévő tőszó jelölési tartományához, hanem a fogalmi jegyek hasonlóságát kihasználva a magyar szókészleten belül játszódtott le, pl. *ház* (= a számítógép doboza – angolul *case* 'doboz, tok'), az *asztal* (= a számítógép képernyőjén látható munkafelület – angolul *desktop* 'asztallap'), *kukac* (= e-mail-címekben használatos levéljel – eredetileg @ [et]), *jel*, (= mindenféle elektronikus és/vagy absztrakt informatikai jelző- vagy jelentésegységre értendő – angol megfelelője lehet *symbol* 'szimbólum', *signal* 'jelzés', *token* 'jel, jelölés, szimbólum, zálog, érme, zseton, tantusz stb.', *glyph* 'rovátkolt díszítés, betűjel' és egyebek) stb.

Előfordul azonban az is, hogy az új jelentés nem név-, hanem *jelentésátvitel* eredménye, pl. az *egérpad* esetében (*mousepad* – angolul *pad* 'párna, tömött anyag'), amikor is a szavak alaki hasonlósága idézi elő a jelentésbővülést.

3.3.4.2. Régebben meghonosodott idegen szavak jelentésbővülésével keletkezett szakkifejezések

Ebbe a csoportba egyrészt azok a nemzetközi szavak sorolhatóak, amelyek a tudományos nyelvben már régóta meghonosodtak, s ilyen tekintetben jelentésbővülésük már az angol IT-nyelvben végbement, nyelvünkben pedig az idegen szó egyszerű átvételével honosodott meg annak újabb jelentése is. Ilyenek pl. a *dokumentum*, az *archívum*, a *modul*, a *karakter*, a *grafika*, a *program* és még sok más szó.

A régen meghonosodott idegen szavak egy részénél azonban a jelentésbővülés a magyar szókészleten belül, a denotátumok hasonlósága alapján ment végbe, s ilyen tekintetben előfordul, hogy a magyar nyelv nemzetközi szóval jelöl egy olyan denotátumot, amelyet az angol IT-nyelv angol vagy a magyaréval nem azonos idegen szóval jelöl. A magyar nyelvben ezeknek sokszor létezik egy szinonim magyar (vagy jövevény) párjuk is. Ilyenek pl. *sín* vagy *busz* (*bus* angolul = adatátviteli vezetékhálózat), a *monitor* (*screen* 'képernyő'), *taszta-túra* vagy *klaviatúra* (*keyboard* 'billentyűzet'), *korrektúra* (*proofing* 'kefelenyomat'), *miniatűr* (*thumbnail* 'a hüvelykujj körme, vázlat'), *mappa* (*folder* 'irattartó, dosszié, könyvtár') stb.

Itt kell azonban megemlítenünk az előbbiekhöz részben hasonló kategóriát is, amelyet Kis Ádám *lopakodó szavak*nak nevezett, minthogy „olyan új fogalmakat jelölnek, amelyek angol neve megegyezik egy korábban meghonosodott szóval (bár a jelentésük teljesen más)” (Kis 1993, 566). Ilyenek pl. szerinte a *rekord*, amely a magyar nyelvben 'csúcsteljesítmény vagy –eredmény' jelentéssel honosodott meg, mivel az angol *record* a 'feljegyzés, nyilvántartás' jelentéselemeket hordozza, melyek közül a 'megörökítésre méltó' elem került előtérbe, míg az IT-nyelvben az alapjelentés aktualizálódott újra. Másik ilyen szó a nyomdászásban 'betűtípus'-ként magyarított *font* (az IT-nyelvben 'betű-, illetve karakterkészlet'), amely csak a homonímia révén érintkezik a súlymértéket vagy az angol pénzegységet jelentő *font* szóval.

4. Összefoglalás

A magyar számítástechnikai nyelv fejlődését lényegében három szakaszra oszthatjuk: a személyi számítógépek megjelenése előtti szakaszra, amikor a vonatkozó terminus technicusok még angolszász területen is kizárólag a szűkebb szakmai körökre tartoztak; a személyi számítógépek globális elterjedésének szakaszára, amikor az informatikai szakszavak kezdtek bevonulni az informatikailag kevésbé képzett, sőt laikus felhasználók nyelvhasználatába is, ami lényegében a szakterminológia honosításának és/vagy magyarításának realizálását is sürgetni kezdte (vö. Farkas, 1998; Glatz, 1999; Bódi, 2000; Balázs, 2001); valamint a világháló elterjedésének szakaszára, amikor a szűkebb vonatkozású informatikai szaknyelvből kiválik egy populáris számítástechnikai szókészlet, illetve kialakul egyfelől a bennfentes felhasználói zsargon, másfelől viszont a szélesebb körű internetes szleng.

A szaknyelvekkel, szótárakkal szemben felállítható terminológiai és szemantikai norma értelmében a szakszavakat és használatukat időről időre célszerű újra mérlegelni. Ilyen szempontból a dolgozat elemzi a szókészlet gyarapításának lehetséges eljárásait, melyek eredményeképpen az IT-(szak)nyelv eredetileg angol nyelvű terminológiája a magyar nyelvben a jelenlegi formájában és állapotában meghonosodott.

Ilyen tekintetben megállapítható, hogy a magyar IT-nyelvben a leggyakoribb szóalkotási mód a szóösszetétel, de a szóképzés különböző fajtáira is bőven találunk példát, gyakran a magyar és idegen szóelemek vegyítésével is. Emellett megállapítható, hogy a számos sikeresen magyarított (szak)kifejezés között nem nagy számban, de akadnak magyar helyesírással (fonetikusan) átírt, immár jövevényszavaknak tekinthető egységek is, valamint – ennél jóval nagyobb mennyiségben – még mindig angol helyesírással írt szavak és szerkezetek.

Irodalom

- AkH.¹² = MTA 2015. *A magyar helyesírás szabályai*. Tizenkettedik kiadás. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Balázs Géza. 2001. *Szempontok, javaslatok a szómagyarításhoz, az új nyelvi tények megítéléséhez*. <http://www.szomagyarito.hu/szabalyok.php>. Letöltve: 2017. június 20.
- Balázs Géza. 2007. *Az informatika hatása a nyelvre*. <http://szgnye.vmmi.org/balazs2007.htm>. Letöltve: 2017. június 15.
- Bódi Zoltán. 2000. Az informatika nyelvhasználatának hatásai és nyelvstratégiai háttere. *Magyar Nyelv* 96. (2): 218–223. <http://www.c3.hu/~magyarnyelv/00-2/bodi.htm>. Letöltve: 2017. június 20.
- Bódi Zoltán 2004. *A világháló nyelve*. Internetezőők és internetes nyelvhasználat a magyar társadalomban. Budapest, Gonolat Kiadó.
- Bódi Zoltán. 2010. *Infoszótár. Informatikai fogalmak eredete, magyarázata és használata*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- Buvári Márta. é. n. *Szempontok a szómagyarítás gyakorlatához*. <http://www.szomagyarito.hu/szabalyok.php>. Letöltve: 2016. június 20.
- Farkas Flórián. 1998. Hogyan magyarítsuk a számítástechnikát. Édes Anyanyelvünk. 1998. június. http://www.lib.jgytf.u-szeged.hu/folyoiratok/edes_anyanyelvunk/9806c.htm. Letöltve: 2017. május 22.
- Fülöp Géza. 1996. *Az információ*. Budapest: ELTE. <http://mek.oszk.hu/03100/03118> Letöltve: 2011. július 4.
- Glatz Ferenc, szerk. 1999. *A magyar nyelv az informatika korában*. Magyarország az ezredfordulón. Stratégiai kutatások a Magyar Tudományos Akadémián VII. A nemzeti kultúra az informatika korában. A magyar nyelv jelene és jövője. Budapest: MTA.6
- Horváth Péter. 2005. Az internet és a szaknyelv – egy „félprofi” szemével. *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*. Könyvtár- és információtudományi szakfolyóirat. 52. (5) http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=3949&issue_id=462. Letöltve: 2017. május 5.
- Kis Ádám. 1993. A számítástechnikai szaknyelv újratermelő hibái. = *Magyar Nyelvőr* 117. 4. 564–567.
- Kovalovszky Miklós. 1977. *Nyelvfejlődés – nyelvhelyesség*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Kurtán Zsuzsa. 2011 [2006]. Szaknyelv. In. *Magyar nyelv*. Szerk. Kiefer Ferenc. 932–957. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Minya Károly. 2011. *Változó szókincsünk. A neologizmusok több szempontú vizsgálata*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- Pásztor-Kicsi Mária. 2010. Nyelvújító módszerek a chatelésben. *Hungarológiai Közlemények*. 41. (2): 44–52.

Szótárak

- Iványi Antal. 2007. *Angol-magyar elektronikus informatikai szótár*. Budapest: Tinta Könyvkiadó. http://misamachine.uw.hu/files/angol-magyar_informatikai_szotar.pdf. Letöltve: 2017. május 10

InfLex = *Informatikai kifejezések lexikona*. <http://www.staff.u-szeged.hu/~capitul/info/lexikon.htm>. Letöltve: 2017. szeptember 20.

InfÉrt = *Informatikai értelmező szótár*. http://www.titoktan.hu/_raktar/biztonsag/InformatikaiErtelmezoSzotar.htm. Letöltve: 2017. május 10.

Blog

blog.oxforddictionaries.com. 2017. *Drunk Texts, Squad Goals, and Brewer's Droop: an Oxford Dictionaries update*. <http://blog.oxforddictionaries.com/2017/02/dictionary-new-words/>
Letöltve: 2017. augusztus 10.

Marija PASTOR-KIČI

VAŽNIJA PITANJA I REZULTATI PRILAGOĐAVANJA ŽARGONA INFORMATIČKE TEHNOLOGIJE MAĐARSKOM JEZIKU

Jezik informatičke tehnologije (IT) jeste jezički varijetet koji se ubraja u kategoriju stručnih jezika, a samim tim i u red jezičkih registara, koji u sebi uglavnom sadrži reči i izraze vezane za primenu računara na najrazličitijim područjima društvenog života. U toku svoje kratke, svega poluvekovne istorije informatika i komunikaciona tehnologija – usko vezana za nju – prolazile su dinamički razvoj koji je doveo do njihovog infiltriranja u skoro sve privatne i društvene sfere ljudskih aktivnosti, tako da povodom ovog procesa s pravom možemo da govorimo o informatičkoj revoluciji, odnosno o globalnom informatičkom društvu, koje je nastalo kao rezultat naznačenog tehnološkog preokreta. Pošto smene društveno-ekonomskih paradigmi izazivaju i radikalnu reorganizaciju konceptualnih sistema, one ne mogu da zaobiđu ni jezik. Usled toga ovaj rad predstavlja pokušaj skiciranja razvoja mađarskog IT-žargona i sagledavanja osnovnih dilema u procesu preuzimanja i prilagođavanja originalno engleske IT-terminologije potrebama mađarskog govornog područja, a koji je rezultirao aktuelnom formom i stanjem jezičkog registra koji je u današnjoj upotrebi.

Ključne reči: IT, terminologija, strane reči, prevođenje na mađarski, adaptacija, posuđenice.

Mária PÁSZTOR-KICSI

MAIN ISSUES AND RESULTS OF HUNGARISATION OF JARGON OF INFORMATION TECHNOLOGY

The jargon of Information Technology (IT) is a language variety belonging to the category of registers which mostly embraces terminology, i. e. vocabulary on the course of using computers in various fields. During its barely half-a-century long

history, IT and communication technology have seen such a dynamic development and have entwined in every sphere of social and private life that it can rightfully be called information revolution, i.e. global information society, which generated out of this revolution. Since social and political changes and radically restructuring notion systems inevitably affect the language as well, this paper attempts to give a brief insight into the phases and dilemmas of the process along which the originally English IT jargon rooted itself in the Hungarian language in its present form and state. Additionally, it gives a picture of what language, type and structure are the words and expressions that characterize this state.

Keywords: IT, terminology, foreign words, translation, naturalization, loanwords

